

بیمه خودرو

مشکلات ناظر بر جبران خسارت

دکتر محمد هوشنگی

بقا مال بیمه شده ذینفع باشد»، نفعی در موجودیت و سالم بودن آن خودرو داشته باشد. هر یک از تأمین‌های مذکور راتحویل نماید، و در این راستا به جز بیمه مسؤولیت که تحصیل آن تا میزان معینی اجباری می‌باشد، تأمین‌های دیگر اختیاری و بستگی به تمایل بیمه‌گزار دارد. و اما هدف از تحریر این مقاله تشریح کلیات بیمه اتومبیل و ذکر مسائلی از قبیل چگونگی صدور بیمه‌نامه و نرخ و شرایط پوشش‌های مختلف بیمه‌ای، حقوق و تعهدات بیمه‌گر و بیمه‌گزار و بطور کلی نکات فنی و حقوقی این رشته بیمه نیست بلکه منظور ذکر بعضی مسائل و مشکلاتی است که ناظر بر اجرای تعهدات بیمه‌گر در صورت وقوع حادثه می‌باشد. مسائل و اموری که به دنبال وقوع حادثه و در جریان رسیدگی به خسارت مطرح شده و حل و فصل آنها در ارزیابی و محاسبه خسارت و تعیین مبلغی که بیمه‌گر متعهد پرداخت آن می‌باشد و زمان پرداخت خسارت تأثیر می‌گذارد و علی‌رغم این که همواره سعی بر این است که تعهدات بیمه‌گر طبق شرایط بیمه‌نامه انجام گرفته و در این راستا حقی از بیمه‌گزار تصبیح نشود، با این حال در عمل توجه دقیق به بعضی نکات موجب نارضایتی بیمه‌گر می‌شود در حالیکه نه بیمه‌گر تعمدی در ایجاد نارضایتی دارد و نه بیمه‌گزار در هنگام صدور بیمه‌نامه آگاهی به موضوع داشته و عمداً در صدد آن بوده که مثلاً حق بیمه کمتری بپردازد و پوشش کامل تحصیل

جهت جلوگیری از تکرار این قبیل وقایع به عمل نیاید؛ این روند همچنان ادامه خواهد داشت.

به هر حال، حادثه اتومبیل‌گاهی موجب بروز زیان مالی می‌شود و زمانی فوت و صدمات جانی به بار می‌آورد و این خسارت‌ها نیز گاهی به مالک و یا راننده وسیله نقلیه مشخصی که تحت پوشش بیمه قرار گرفته وارد شده و زمانی فرد یا افرادی دیگر دچار زیان می‌شوند که اصطلاحاً به این افراد «شخص ثالث» می‌گویند.

روی این اصل است که شرکت‌های بیمه، بیمه اتومبیل را به سه شاخه ذیل تقسیم کرده‌اند:

۱- بیمه بدنه اتومبیل مخصوص جبران زیان‌های وارد به خودرو بیمه شده.

۲- بیمه مسؤولیت دارنده یا راننده اتومبیل بیمه شده، جبران زیان‌هایی که از برخورد اتومبیل بیمه شده به اشیاء و یا برخورد اتومبیل به افراد، به آن اشیاء و یا افراد وارد می‌شود و دارنده یا راننده خودرو بیمه شده مسؤول حادثه می‌باشد.

۳- بیمه سرنشین، پرداخت غرامت به سرنشینان خودرو بیمه شده

هر کس می‌تواند با مراجعه به شرکت بیمه، اتومبیل متعلق به خود و یا اتومبیلی را که ممکن است به وی تعلق نداشته لکن مسؤولیت حفظ و نگهداری اتومبیل به عهده او می‌باشد و یا آن‌طور که قانون بیمه می‌گوید: «بیمه‌گزار باید در

بیمه خودرو را می‌توان از جمله رایج‌ترین بیمه‌هایی به شمار آورد که در عصر حاضر مردم با آن سرو کار دارند. تعداد زیاد وسایل سبک و سنگین با کاربردهای متفاوت و وقوع حوادث و اتفاقاتی که به اشکال گوناگون و در ابعادی بعضاً وسیع و گسترده موجب بروز زیان‌های جانی و مالی فراوان می‌شود که جبران اغلب این خسارتها خارج از توانایی مالی دارندگان و یا رانندگان وسایل نقلیه موتوری می‌باشد، همچنین اجباری بودن بیمه مسؤولیت مدنی صاحبان خودرو از جمله عواملی محسوب می‌گردد که توجه عموم رابه این بیمه معطوف داشته است حادثه اتومبیل چیزی است که تقریباً

هر روز به موردی از آن در خیابان‌های شهر برخورد می‌کنیم. در ستون حوادث روزنامه‌ها نیز بیشترین حوادث مربوط به اتومبیل است. گاهی این حوادث به قدری وحشتناک و تکان دهنده می‌باشد که خواننده را متأثر و اندوهگین می‌سازد. خبرهایی به‌این مضمون که مثلاً سهل‌انگاری راننده کامیون و عدم توجه وی به مقررات رانندگی از جمله سبقت غیر مجاز و نظایر آن و متعاقباً برخورد کامیون با اتومبیل دیگر از جمله اتوبوس مسافربری که بارها و بارها در جاده‌های کشور اتفاق افتاده و موجب تلفات سنگین شده و خانواده‌هایی را عزادار کرده است به کرات در روزنامه‌ها درج گردیده که متأسفانه چنانچه اقدامات بازدارنده مؤثری

نماید بلکه اگر چنین وضعیتی هم پدید آمده به علت ناآگاهی بیمه‌گزار بوده. البته بگذریم از این که ممکن است افرادی با ضوابط و مقررات بیمه آشنا بوده و با أخذ پوشش بیمه محدود و ناکافی، در صورت وقوع حادثه چنانچه خسارت قابل پرداخت نباشد و یامیزان کمتری تعلق بگیرد توقع نابخشودنی نداشته باشند. مانند این که شخصی اتومبیل خود را به قیمت کمتری بیمه می‌کند و با این که به او تذکر داده می‌شود که در صورت وقوع حادثه، خسارت به نسبت مبلغ بیمه شده به ارزش واقعی مورد بیمه پرداخت خواهد شد با این حال این نحوه جبران خسارت را می‌پذیرد. لکن افراد زیادی هستند که به مقررات بیمه آشنائی نداشته و تصورشان این است که چنانچه فی‌المثل اتومبیل ۵۰ میلیون ریالی را مبلغ ۲۰ میلیون ریال بیمه‌کنند، خسارت تا مبلغ اخیر پرداخت خواهد شد و این کم بیمه‌کردن تنها در مورد خسارتهای سنگین که از مبلغ بیمه شده تجاوز نماید کاربرد خواهد داشت که بدیهی است در اینجا وظیفه مسؤولان صدور بیمه‌نامه این است که در هنگام پذیرش پیشنهاد بیمه این قبیل آگاهیها را در اختیار مشتریان خود قرار دهند.

بیمه اتومبیل گرچه از دید شرکت‌های بیمه، بیمه مطلوبی به شمار نمی‌آید و اغلب بیمه‌گران نه تنها در کشور ما بلکه در دیگر کشورها هم بیمه اتومبیل ناراضی بوده و از این رشته بیمه سودی به دست نمی‌آورند و اگر هم سودی باشد اندک است با این حال این موضوع همواره باید مد نظر قرار داشته باشد که بیمه اتومبیل کلید بیمه‌های دیگر به شمار می‌رود: رضایت بیمه‌گزار در بیمه اتومبیل و نحوه برخورد مسؤولان بیمه‌گری با وی و ارائه

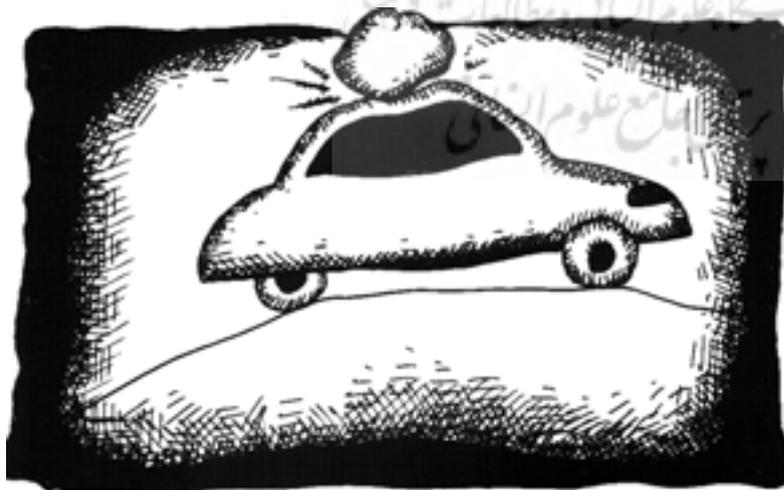
خدمات مطلوب موجب می‌شود که بیمه‌گزار به بیمه‌علاقمند شده و اموال و منافع دیگر خود را نیز تحت پوشش بیمه در آورد و بر عکس عدم رضایت بیمه‌گزار در این رشته بیمه که بیمه‌ای است عمومی، عدم رغبت بیمه‌گزار به ادامه همکاری با شرکت بیمه را به دنبال خواهد داشت. منظور این است که اگر فی‌المثل مدیر یک سازمان که اتومبیل خود را بیمه کرده از نحوه جبران زیان وارده به خودرو بیمه شده چه از لحاظ میزان خسارت تعیین شده توسط بیمه‌گر و چه به طریق جبران زیان و یا زمان پرداخت خسارت و مسائل دیگر در رابطه با این بیمه ناراضی باشد، عکس العمل او حداقل این خواهد بود که نه تنها بیمه خودروهای دیگر سازمان بلکه امور بیمه‌ای دیگر خود را نیز نزد این بیمه‌گر انجام ندهد. البته این بدان معنی نیست که ما انتظار داشته باشیم خسارتی که قابل پرداخت نیست صرفاً بخاطر این که بیمه‌گزار مثلاً مدیر فلان موسسه می‌باشد پرداخت شود بلکه منظور لحاظ نمودن یک سری مسائل و نکات مرتبط با شخصیت بیمه‌گزاران و خاصه اهمیت موسسات اقتصادی و اشخاص حقوقی و

بیمه‌گزاران عمده در امر رسیدگی و جبران خسارت اتومبیل می‌باشد. و اما موضوع اصلی این مقاله همانطور که ذکر شد بررسی مسائل و نکاتی است که در امر رسیدگی به خسارت دخالت دارد و بعضاً منبعت از قوانین و مقررات بیمه و شرایط عمومی بیمه‌نامه‌ها بوده و مواردی نیز ارتباط به نحوه عمل مسؤولان امر در شرکت‌های بیمه و ضوابط و مقررات حاکم در سیستم اداری بیمه‌گران دارد و با توجه به این که تأمین‌های بیمه‌ای موجود در رابطه با وسایل نقلیه موتوری عملاً به سه بخش تقسیم شده که عبارتند از بیمه بدنه اتومبیل بیمه مسؤولیت دارند. و یا راننده اتومبیل و بیمه سرنشین اتومبیل و بیمه سرنشین اتومبیل و مسائل مربوط به هر یک از این سه نوع پوشش بیمه‌ای بعضاً متمایز از یکدیگر می‌باشد لذا مطالب این مقاله نیز جداگانه مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۱- بیمه بدنه اتومبیل

در بیمه بدنه اتومبیل همانطور که می‌دانیم تعهد بیمه‌گر جبران زیان ناشی از تحقق یکی از خطرهای زیر است:

الف - خسارت‌های وارد به وسیله مورد بیمه به علت حادثه.

ب - خسارت‌های وارد به وسیله نقلیه مورد بیمه به علت آتش سوزی

ج - سرقت کلی وسیله نقلیه مورد بیمه
بنابراین ، بیمه‌گر در صورتی متعهد جبران خسارت خواهد بود که یکی از خطرهای مذکور در فوق به وقوع پیوسته و بیمه‌گزار متضرر شود که البته این خطرها استثنائاتی هم دارد و در مواردی گو اینکه خطر به وقوع می‌پیوندد معذالک بیمه‌گر تعهد نخواهد داشت مانند حادثه ناشی از عمد بیمه‌گزار و

به هر حال ، بند الف اختصاص به حادثه دارد . حادثه در فرهنگ بیمه به یک امر ناگهانی غیر منتظره اطلاق می‌شود که منشأ خارجی داشته و اراده بیمه‌گر و بیمه‌گزار نیز در تحقق آن دخالت نداشته باشد .

اغلب خسارت‌هایی که به وسایل نقلیه وارد می‌شود ناشی از حادثه به شرح فوق است با این حال در شرایط عمومی بیمه‌نامه اتومبیل عمده حوادثی که بیمه‌گر متعهد جبران خسارت ناشی از آن می‌باشد به قید انحصار مشخص شده است این حوادث عبارتند از به هم خوردن دو اتومبیل یا برخوردن اتومبیل مورد نظر به یک جسم ثابت یا متحرک یا برخوردن شیئی دیگر به اتومبیل مورد بیمه و یا واژگون شدن و سقوط اتومبیل مورد بیمه .
بنابراین چنانچه مشخص شود که اتومبیل مورد بیمه به علت وقوع یکی از حوادث مشروحه فوق دچار خسارت شده بیمه‌گر علی‌الاصول متعهد پرداخت خسارت آن خواهد بود . نکاتی را که بیمه‌گر در رابطه با موضوع فوق یعنی بروز خسارت به علت وقوع حوادث مشمول بیمه و در جهت احراز تعهد نسبت به جبران خسارت مورد بررسی قرار می‌دهد عبارت است از :

۱ - اینک خسارت مربوط به حادثه‌ای

بیمه خودرو را می‌توان از جمله رایج‌ترین بیمه‌هایی به شمار آورد که در عصر حاضر مردم با آن سرو کار دارند

شرکت‌های بیمه ، بیمه اتومبیل را به سه شاخه ذیل تقسیم کرده‌اند : بیمه بدنه اتومبیل، بیمه مسؤولیت دارنده یا راننده اتومبیل، بیمه سرنشین

عدم رضایت بیمه‌گزار در رشته بیمه اتومبیل که بیمه ای است عمومی، عدم رغبت بیمه‌گزار به ادامه همکاری با شرکت بیمه را به دنبال خواهد داشت

حادثه در فرهنگ بیمه به یک امر ناگهانی غیر منتظره اطلاق می‌شود که منشأ خارجی داشته و اراده بیمه‌گر و بیمه‌گزار نیز در تحقق آن دخالت نداشته باشد

۲ - خسارت باید ناشی از یکی از حوادث مذکور در شرایط عمومی بیمه‌نامه باشد . در واقع عبارت مندرج در بند ۱ ماده چهارم شرایط عمومی بیمه‌نامه اتومبیل حاکی از حصری بودن حوادث مشمول تعهد بیمه‌گر است .
درباره ارتباط خسارت به حادثه مشمول تعهد بیمه‌گر همان طور که اشاره کردیم یک سری استثنائات نیز وجود دارد که در ماده نهم شرایط عمومی بیمه‌نامه‌های قید گردیده است .
بعضی از این موارد جنبه حقوقی دارد یعنی عدم رعایت مقررات و ضوابط حاکم بر امر رانندگی موجب سلب حقوق بیمه‌گزار از استفاده از مزایای بیمه می‌شود . مثلاً چنانچه راننده وسیله نقلیه مورد بیمه گواهینامه رانندگی نداشته باشد و یا حادثه در نتیجه مسابقه تندروری به وقوع بپیوندد و نظایر آن . در چنین مواردی بیمه‌گر طبق شرط مندرج در بیمه‌نامه تعهدی نسبت به

باشد که بعد از صدور بیمه‌نامه .(شروع تعهد بیمه‌گر) به وقوع پیوسته است .
این امر برمی‌گردد به موضوع بازدید اتومبیل به منظور صدور بیمه‌نامه .
چنانچه اتومبیل قبل از صدور بیمه‌نامه مورد بازدید دقیق بیمه‌گر قرار گرفته و سالم بودن تمام قسمت‌های آن تأیید شده باشد هر خسارت بعدی در تعهد بیمه‌گر خواهد بود . بنابراین در رابطه با این موضوع مسأله اساسی همین بازدید اولیه است که باید با دقت صورت بگیرد و چنانچه قسمت‌هایی از اتومبیل صدمه دیده نوع آسیب و میزان آن در گزارش بازدید قید شده و به بیمه‌گزار نیز تفهیم شود که این خسارت در تعهد بیمه‌گر نخواهد بود و چنانچه همین موضع به علت حادثه دیگری دچار خسارت شود معادل خسارت قبلی از خسارت جدید کسر خواهد شد .
هر خسارت اعلام شده پس از صدور بیمه‌نامه در رابطه با مدت بیمه بطور قطع مشمول تعهد بیمه‌گر تلقی شود.

مطالبه کند . موفقیت و یا عدم موفقیت بیمه‌گر در امر وصول خسارت از مقصر حادثه مطرح نیست .

بهرحال نادیده گرفتن این موضوع نیز می‌تواند مانعی در جهت عدم تعهد بیمه‌گر نسبت به جبران خسارت تلقی شود . مثلاً چنانچه بیمه‌گزار به تصور این که چون اتومبیل او بیمه بدنه می‌باشد خواه ناخواه خسارت وارده را از بیمه‌گر دریافت خواهد کرد اقدامی در جهت تثبیت مسؤولیت مقصر حادثه به عمل نیاورد به نحوی که بیمه‌گر نتواند خسارت را از مقصر حادثه مطالبه کند حق خود را نسبت به دریافت خسارت در چنین حالتی از دست خواهد دارد زیرا بیمه‌گر می‌تواند به استناد عدم بیمه‌گزار در جهت حفظ حقوق بیمه‌گر از انجام تعهد خودداری کند .

الدامه دارد.

خسارت‌هایی است .

۳ - حفظ حقوق بیمه‌گر گاهی خسارت وارد به اتومبیل مورد بیمه در نتیجه حادثه‌ای به وجود می‌آید که ارتباط به عمل بیمه‌گزار ندارد بلکه شخص دیگری غیر از بیمه‌گزار مسؤول آن می‌باشد . در چنین حالتی بیمه‌گزار باید جهت حفظ حقوق بیمه‌گر مسؤول حادثه را به بیمه‌گر معرفی کند و مدارکی ارائه نماید که بیمه‌گر بتواند پس از پرداخت خسارت به استناد آن مدارک وجه پرداختی را از مقصر حادثه وصول کند . منظور این است که مدارک باید به نحوی باشد که بیمه بتواند پس از تصفیه خسارت در صورتی که مقصر حادثه حاضر به جبران آن نباشد از طریق قانونی وبه استناد آن مدارک خسارت پرداختی را از مقصر حادثه

جبران خسارت نخواهد داشت .

استثنای دیگر جنبه موضوعی دارد و ناظر به امری است که موجب بروز خسارت به مورد بیمه می‌شود . مثلاً خسارت وارد به بدنه اتومبیل مورد بیمه به علت خط کشیدگی و میخ کشیدگی در چنین حالتی نیز بیمه‌گر متعهد جبران خسارت نخواهد بود مستند عدم تعهد در چنین حالتی در واقع عدم شمول امر حادث شده به مشمول تعهد بیمه‌گر می‌باشد زیرا همانطور که گفتیم حوادث مورد تعهد بیمه‌گر مذکور در بیمه‌نامه جنبه حصری دارد . با این حال ذکر این مورد در ماده نهم شرایط عمومی بیمه‌نامه اتومبیل (خسارت‌های خارج از تعهد بیمه‌گر) تصریح بر عدم شمول تعهد بیمه‌گر نسبت به جبران یک چنین

رضایت بیمه‌گزار در بیمه اتومبیل از نحوه برخورد مسؤولان بیمه‌گر با وی و ارائه خدمات مطلوب موجب می‌شود که بیمه‌گزار به بیمه علاقمند شده و اموال و منافع دیگر خود را نیز تحت پوشش بیمه درآورد

وظیفه مسؤولان صدور بیمه‌نامه این است که در هنگام پذیرش پیشنهاد بیمه آگاهی‌های لازم را در اختیار مشتریان خود قرار دهند